

DR. JOHANNES FRANCISCUS VAN MOORSEL,
1902-1977

DOOR DR. J. M. GOUDSWAARD

MET het overlijden van Johannes Franciscus van Moorsel (9 juli 1902, Groningen – 27 augustus 1977, Rotterdam) verloren wij in Nederland een man van een ouderwetse veelzijdigheid. Een lange, rijzige figuur met kolossale snorrebaarden die in verschillende periodes van zijn leven grote bekendheid en vermaardheid genoot, zowel op de groene voetbal- en cricketvelden van H.V.V. en H.C.C. in Den Haag, in de scheidsrechtersgroep bij de wereldkampioenschappen voetbal, op de fairways van de Haagse Golfclub in Wasse-naar, aan de bridgetafels van 'De Witte' als in de bestuurder-en-kring van de Nederlandse Economische Hogeschool en de Medische Faculteit te Rotterdam. Stel dit naast zijn loopbaan bij Unilever N.V./Limited, welk wereldconcern hij 33 jaar diende, waarvan 14 als lid van de Raad van Bestuur, dan doemt inderdaad het beeld op van een man die op zoveel verschillende terreinen actief was dat er eigenlijk niemand was die hem in alle kringen kende.

Zijn band met Rotterdam begint in 1922 als hij zich onder nummer 263 laat inschrijven als student aan de toenmalige Nederlandsche Handels-Hoogeschool, om er in 1930 zijn doctoraal-examen in de staatkundig-economische richting af te leggen. Hij aanvaardt een functie op het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening en slaagt erin om naast zijn dagelijkse werkzaamheden en zijn sportactiviteiten, zoveel energie op te brengen dat hij in 1934 promoveert tot doctor in de economische wetenschappen op een proefschrift over 'De Tarwet 1931'. Het is goed om te realiseren dat hij zich in diezelfde periode grote faam verwierf als nationaal en internationaal voetbalscheidsrechter en door Nederland werd afgevaardigd naar de scheidsrechtersgroep bij de wereldkampioenschappen in 1934 in Italië.

Met veel plezier kon hij over zijn ervaringen en avonturen in die kring vertellen en in herinnering roepen dat bij één van die evenementen, waarbij ook een Engels team was betrokken,

hij een bestraffende opmerking tot één van hun spelers had gericht om daarna de waarschuwing op te vangen die onderling werd doorgegeven: 'Watch out, the blighter speaks English!'.

In 1934 trad hij in dienst van Calvé-Delft, een dochtermaatschappij van Unilever, om daar, na in 1937 tot directeur te zijn benoemd, tot 1945 te blijven. In die periode begonnen ook zijn bemoeienissen met het wetenschappelijk onderwijs, door zijn benoeming (1943) tot lid van de Raad van Beheer van het 'Trustfonds', de besturende instelling van de Nederlandse Economische Hogeschool. In september 1944 werd hij, samen met enkele andere Unilever-collega's, door de bezettingsautoriteiten gearresteerd en naar Duitsland gebracht, vanwaar hij in mei 1945, na vele omzwervingen, weer heelhuids terugkwam.

Na de bevrijding werd hij door Unilever benoemd tot voorzitter Directie Nederland, hetgeen hem de gelegenheid gaf om een uitermate werkzaam aandeel te nemen in zowel de materiële als personele wederopbouw van de Nederlandse dochtermaatschappijen. In 1946 gaf hij de stoot tot de uitgave van het nog steeds bestaande personeelsblad: 'Op Eigen Terrein'. In 1948 werd hij overgeplaatst naar Hamburg, waar hij tot 1952 zijn opbouwrol voortzette, maar nu als voorzitter Directie Duitsland. Zijn onverstoorbare rust en kalmte, zijn uitgesproken gevoel voor fair-play en de bekwame wijze waarop hij de Duitse belangen op het 'hoofdkantoor' bepleitte, deden hem een grote plaats in de kring van Unilever Duitsland verwerven.

Als enthousiast Rotarier en oud-voorzitter van de club 'Rotterdam Centrum' zocht hij ook contacten op dit gebied in Hamburg maar vond er slechts de 'Club der Freunde van 1927', waarin zich de 'goede' oud-Rotariërs uit de stad hadden verenigd om te werken aan het weer aanknopen van de betrekkingen met Rotary-International.

Hij sloot zich aan en zette vaart en kracht en zijn hele Rotary-prestige achter deze pogingen om Rotary-Duitsland weer opgericht en erkend te krijgen. Het lukte en in 1949 mocht hij het genoegen smaken om op de oprichtingsvergadering van de Club Hamburg, onder groot applaus, zijn eigen Rotary-speld in het knoopsgat van de Duitse secretaris te steken. Bij zijn vertrek in 1952 werd hem het ere-lidmaatschap verleend.

Na zijn terugkeer in Nederland, wederom als voorzitter Directie Nederland, werd hij in 1953 benoemd tot lid van de Raden van Bestuur van Unilever N.V. in Rotterdam en Unilever Limited in Londen. Daarmee begon zijn leven van reizen en trekken, voornamelijk naar Duitsland, Oostenrijk en Engeland, dat tot aan zijn pensionering in 1967 heeft geduurd. Dat was de periode waarin hij zijn geheel eigen stempel drukte op de samenwerking met de Engelse collega's, op het management development systeem van Unilever en op systematischer denken over de organisatie-structuur van het Concern.

Na reeds in 1943 te zijn toegetreden als lid, was hij van 1954—1960 voorzitter van het Algemene Bestuur en de Raad van Beheer van het Trustfonds. In 1956 werd hij curator van de Nederlandse Economische Hogeschool en in 1964 volgde hij mr. K. P. van der Mandele op als president-curator. In die functie had hij de eer in mei 1970 H.M. de Koningin te mogen ontvangen op het door Haar te openen en door hem met zoveel doorzettingsvermogen en geldinzamelingstalent ondersteunde nieuwbouwcomplex van de N.E.H. in Kralingen.

Toen, na jaren van aarzeling, de minister van Onderwijs uiteindelijk toestemming gaf voor het stichten van een medische faculteit, werd Van Moorsel voorzitter van het Algemeen en het Dagelijks Bestuur van de Medische Faculteit Rotterdam en werd er, mede onder zijn leiding, in de kortst mogelijke tijd zowel een opleidingsprogramma, een noodruimtevoorziening en de basis voor het definitieve faculteitsgebouw uit de grond gestampt.

Het was wel werken tegen de klok, maar alles en iedereen werd ingeschakeld en de artsenopleiding kon op het door de Minister aangegeven tijdstip beginnen. Het was een klassiek voorbeeld van Rotterdamse dadendrang.

Door het samenwerken tussen en het mogelijk samenvoegen van de drie bestaande faculteiten van de N.E.H. met de nieuwe medische faculteit was de mogelijkheid voor het tot stand komen van een Universiteit te Rotterdam praktisch bereikbaar geworden en Van Moorsel heeft, mede door zijn dubbelfuncties bij de N.E.H. en de medische faculteit hierop zeer bewust aangestuurd. Hij staat daarmee geboekstaafd als één van de grondleggers van de Erasmus Universiteit, een doel waarnaar hij met grote vasthoudendheid en doorzettingsvermogen toegericht heeft.

De Wet Universitaire Bestuurshervorming maakte een einde aan het bestaan van Colleges van Curatoren en mede door het vergevorderde stadium van voorbereiding tot het invoeren van deze nieuwe structuren waartoe men in Rotterdam al was gekomen, heeft Van Moorsel in 1971 al zijn universitaire functies neergelegd, na gedurende 28 jaar tot de besturende colleges van de N.E.H. te hebben behoord. Ter gelegenheid van dit afscheid werd hij benoemd tot commandeur in de orde van Oranje-Nassau, welke onderscheiding hij voegde bij het hem, reeds veel vroeger, verleende ridderschap in de orde van de Nederlandse Leeuw. Het Dagelijks Bestuur van het 'Trustfonds' overhandigde hem de gouden legpenning van de N.E.H.

Niet onvermeld mogen blijven zijn curatorschap van het Nederlands Economisch Instituut, het lidmaatschap van de Academische Raad, het voorzitter- en lidmaatschap van de Stichting Bedrijfskunde en zijn lidmaatschap van de Commissie Bedrijfsleven – Hoger Onderwijs. In 1969 werd hij benoemd tot erelid van het Rotterdamsch Studenten Corps en in 1971 werd hij Honorary Member van de Association Internationale des Etudiants en Sciences Economiques et Commerciales (A.I.E.S.E.C.). Hij was bondsridder van de K.N.V.B. (1945), bestuurslid van de Haagse Golf en Country Club, erelid van H.V.V., bestuurslid van het Havenziekenhuis in Rotterdam, vice-voorzitter van het Genootschap Nederland-Israël en voorzitter van de afdeling Den Haag van dat Genootschap.

Hij gaf zich met hart en ziel aan zijn werk, zijn functies en zijn sport en hamerde altijd op teamwork en het samenwerken van mensen als een noodzakelijke voorwaarde om dingen tot stand te brengen. Hij gaf les en leerde in die samenwerking, hij trok er zijn voordeel uit en liet anderen van zijn ervaringen profiteren en kon er intens van genieten als zijn plannen en projecten, in samenwerking met velen, succesvol ten einde werden gebracht. Hij was géén groot schrijver, maar een boeiend verteller over al zijn belevenissen in de sport, in het zakenleven of in de onderwijswereld. Hij was een gezelligheidsmens. Hij was nooit voor één gat te vangen maar kon met zijn onuitputtelijke fantasie altijd weer originele oplossingen aandragen en had een unieke combinatie van wijsheid, rechtschapenheid, goedmoedelijkheid en flegma.